

یک الگوریتم تقریبی مبتنی بر اتوماتای یادگیر توزیع شده برای حل مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی

آزمایشگاه سیستمهای نرم افزاری، دانشکده مهندسی
کامپیوتر و فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی امیرکبیر،
تهران، ایران
mmeybodi@aut.ac.ir

آزمایشگاه سیستمهای نرم افزاری، دانشکده مهندسی
کامپیوتر و فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی امیرکبیر،
تهران، ایران
aghorbani@aut.ac.ir

چکیده - مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی یکی از انواع مسأله مسیریابی وسیله نقلیه میباشد که در آن درخواستهای مشتری ها از قبل مشخص نیست و در زمان ملاقات مشتری مشخص میشود. هدف از حل این مسأله یافتن ترتیبی از مشتری ها می باشد که اگر طبق این ترتیب آنها سرویس دهی شوند متوسط هزینه سفر حداقل گردد. این مسأله یکی از مسایل $NP-complete$ میباشد و بهمین دلیل الگوریتمهای تقریبی متعددی برای آن طراحی شده است. در این مقاله یک الگوریتم تقریبی مبتنی بر اتوماتای یادگیر توزیع شده برای حل مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی پیشنهاد میگردد. نتایج آزمایشها نشان داده است که الگوریتم پیشنهادی در مقایسه با الگوریتمهای موجود نتایج بهتری را تولید کرده است.
کلیدواژه- اتوماتاهای یادگیر، اتوماتای یادگیر توزیع شده، الگوریتم تقریبی، مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی

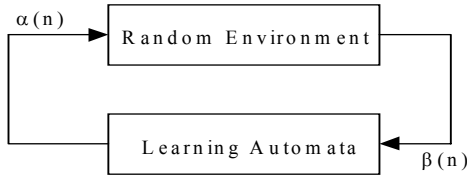
۱-

کند که مشتری بعدی را طبق دنباله S سرویس دهد و یا برای بارگیری مجدد به انبار بازگردد. چنانچه تصمیم بر بارگیری مجدد باشد، پس از رفتن به انبار و بارگیری مجدد، سرویس دهی مشتریان طبق دنباله S ادامه پیدا میکند. این عمل تا سرویس دهی کامل به تمام مشتری ها ادامه میابد. بارگیری مجدد وسیله نقلیه پیش از تخلیه کامل بدین دلیل است که مقدار دقیق تقاضای مشتری بعدی از قبل مشخص نیست و لذا ممکن است تقاضای مشتری بعدی بیش از مقدار بار جاری وسیله نقلیه باشد که بارگیری مجدد پیشگیرانه نامیده میشود، بایستی انجام گیرد.

هدف از حل مسأله VRPSD یافتن دنباله ای از مشتریان است که کمترین متوسط هزینه را داشته باشد. فرض کنید $s = (0, 1, \dots, n)$ یک تور باشد و همچنین فرض کنید پس از سرویس دهی به مشتری j ام بار جاری وسیله نقلیه q باشد، و $f_j(q)$ مشخص کننده متوسط هزینه سفر از گره j تا انتهای تور باشد. بدین ترتیب هزینه متوسط تور برابر با $f_0(Q)$ خواهد بود. اگر L_j مجموعه مقدار بارهایی باشد که وسیله نقلیه پس از اتمام سرویس دهی به مشتری j ام ممکن است داشته باشد، در این صورت $f_j(q)$ برای

مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی (VRPSD) بر روی گراف کامل $G = (V, A, D)$ تعریف می شود، که $V = \{0, 1, \dots, n\}$ مجموعه گره ها $A = \{(i, j) : i, j \in V, i \neq j\}$ مجموعه یالهای گراف و $D = \{d_{ij} : i, j \in V, i \neq j\}$ ماتریس هزینه میباشد. گره 0 انبار و سایر گره ها، مشتری ها می باشند. ماتریس هزینه یک ماتریس متقارن است که قاعده نامساوی مثلثی در آن برقرار میباشد. Q ظرفیت وسیله نقلیه میباشد و فرض بر این است که تقاضای هر مشتری از این ظرفیت بیشتر نمی باشد. تقاضای مشتریان دارای توزیعهای احتمال گسسته $\xi_i, i = 1, \dots, n$ که مستقل از یکدیگر هستند میباشد. $p_{ik} = \text{Prob}(\xi_i = k), k = 1, \dots, K < Q$ احتمال اینکه مشتری i دارای تقاضای k میباشد است.

وسیله نقلیه طبق دنباله $s = \{s(1), s(2), \dots, s(n)\}$ که $s(1)$ انبار میباشد مشتریان را سرویس دهی می کند. سرویس دهی هر مشتری بدین شکل میباشد که پس از مشخص شدن مقدار تقاضای مشتری، وسیله نقلیه تصمیم گیری می

شکل 1: ارتباط بین اتوماتای یادگیر و محیط

محیط را می توان توسط سه تایی $E \equiv \{\alpha, \beta, c\}$ نشان داد که در آن $\alpha \equiv \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه ورودیها، $\beta \equiv \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه خروجیها و $c \equiv \{c_1, c_2, \dots, c_r\}$ مجموعه احتمالات جریمه می باشد. هر گاه β مجموعه دو عضوی باشد، محیط از نوع P می باشد. در چنین محیطی $\beta_1 = 1$ به عنوان جریمه و $\beta_2 = 0$ به عنوان پاداش در نظر گرفته می شود. در محیط از نوع Q، $\beta(n)$ می تواند به طور گسسته یک مقدار از مقادیر محدود در فاصله $[0, 1]$ و در محیط از نوع S، $\beta(n)$ متغیر تصادفی در فاصله $[0, 1]$ است. c_i احتمال اینکه عمل α_i نتیجه نامطلوب داشته باشد می باشد. در محیط ایستا مقادیر c_i بدون تغییر می مانند، حال آنکه در محیط غیر ایستا این مقادیر در طی زمان تغییر می کنند. اتوماتاهای یادگیر به دو گروه با ساختار ثابت و با ساختار متغیر تقسیم بندی میگردند. در ادامه به شرح مختصری درباره ی اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر که در این مقاله از آنها استفاده شده است می پردازیم.

اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر: اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر توسط ۴ تایی $\{\alpha, \beta, p, T\}$ نشان داده می شود که در آن $\alpha \equiv \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه عملهای اتوماتا، $\beta \equiv \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه ورودیهای اتوماتا، $p \equiv \{p_1, p_2, \dots, p_r\}$ بردار احتمال انتخاب هر یک از عملها، و $p(n+1) = T[\alpha(n), \beta(n), p(n)]$ الگوریتم یادگیری می باشد. در این نوع از اتوماتاها، اگر عمل α_i در مرحله n ام انتخاب شود و پاسخ مطلوب از محیط دریافت نماید، احتمال $p_i(n)$ افزایش یافته و سایر احتمالات کاهش می یابند. و برای پاسخ نامطلوب احتمال $p_i(n)$ کاهش یافته و سایر احتمالات افزایش می یابند. الگوریتم زیر یک نمونه از الگوریتمهای یادگیری خطی برای اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر میباشد

الف- پاسخ مطلوب $p_i(n+1) = p_i(n) + a[1 - p_i(n)]$

$p_j(n+1) = (1 - a)p_j(n) \quad \forall j \quad j \neq i$

$q \in L_j$ برابر است با:

$$f_j(q) = \min \{f_j^p(q), f_j^r(q)\} \quad (1)$$

که

$$f_j^p(q) = d_{j,j+1} + \sum_{k:k \leq q} f_{j+1}(q-k)p_{j+1,k} + \sum_{k:k > q} (b + 2d_{0,j+1} + f_{j+1}(q+Q-k)p_{j+1,k} \quad (2)$$

$$f_j^r(q) = d_{j,0} + d_{0,j+1} + \sum_{k=1}^K f_{j+1}(Q-k)p_{j+1,k} \quad (3)$$

شرایط مرزی معادلات فوق از این قرار است: $f_n(q) = d_{n,0}, q \in L_n$. در معادلات فوق $f_j^p(q)$ متوسط هزینه سفر در صورتی که مستقیماً مشتری بعدی سرویس دهی شود و $f_j^r(q)$ متوسط هزینه در صورتی که بارگیری مجدد پیشگیرانه انجام گیرد میباشد. چنانچه مقدار Q بی نهایت باشد مسأله VRPSD به مسأله TSP تبدیل می شود.

تا کنون الگوریتمهای تقریبی متعددی برای حل مسأله مسیریابی وسیله نقلیه و مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی گزارش شده است [5][10-16]. در [5] الگوریتمهایی مبتنی بر کلونی مورچه ها (ACS)، جستجوی تابو (TS)، روش سرد شدن فلزات⁵ و FR⁶ برای این مسأله گزارش شده است. برتسیماس در [19] یک الگوریتم با نام هیوریستیک دوره ای برای حل VRPSD و ینگ در [18]، الگوریتمی برای حل مسأله VRPSD در حالتی که چندین وسیله نقلیه وجود داشته باشد ارائه کرده است. در مقاله مروری [20] الگوریتمهای حل مسأله VRPSD جمع آوری شده است. در [3] توسط قربانی و میبدی اولین الگوریتم مبتنی بر اتوماتای یادگیر برای حل مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی معرفی شده است.

۲-

اتوماتای یادگیر یک مدل انتزاعی است که تعداد محدودی عمل را می تواند انجام دهد. هر عمل انتخاب شده توسط محیطی احتمالی ارزیابی شده و پاسخی به اتوماتای یادگیر داده می شود. اتوماتای یادگیر از این پاسخ استفاده نموده و عمل خود را برای مرحله بعد انتخاب می کند. شکل 1 ارتباط بین اتوماتای یادگیر و محیط را نشان می دهد.

ابتدا یک اتوماتای یادگیر توزیع شده متناظر با گراف مسئله VRPSD ایجاد می شود. اقدامهای هر اتوماتای یادگیر انتخاب یکی از مشتری ها می باشد. خروجی اتوماتای یادگیر توزیع شده ترتیبی از اقدامها می باشد. با توجه به مطلوب و نامطلوب بودن زیر تور انتخاب شده توسط اتوماتاهای یادگیر، اتوماتاهای یادگیر در طول این زیر تور پاداش و یا جریمه داده میشود. فرایند ایجاد تور و بروز کردن بردار احتمالات اتوماتاهای یادگیر ادامه پیدا میکند تا توری که یک معیار از پیش تعیین شده را ارضا کند پیدا شود.

برای افزایش نرخ همگرایی الگوریتم به خصوص برای گرافهای بزرگ بهتر است تور بدست آمده در انتهای هر مرحله از الگوریتم به طریقی بهبود داده شود. یک راهکار برای انجام این کار استفاده از الگوریتم orOpt [17] و یا orOptTSP [5] می باشد. این الگوریتمها از طریق جابجایی گره ها (مشتری ها) در طول تور بدست سعی در پیدا کردن یک تور بهتر مینماید. فرض کنید s_k گره i تا گره $i+k+1$ در تور داده شده باشد و پس از حذف s_k از تور، s_k پس از گره j درج میگردد. ابتدا مقدار هزینه ای که بابت حذف s_k کم میشود، محاسبه می گردد و سپس مقدار هزینه ای که بابت درج این رشته پس از گره j بدست آمده محاسبه شود. سپس بررسی شود که تور بهتری حاصل گردیده یا خیر. در orOpt هزینه هر جابجایی از رابطه زیر بدست می آید:

$$\sum_{q=0}^Q [(f_j''(q) - f_j(q)) - (f_i'(q) - f_i(q))] \quad (4)$$

که $f_i(q)$ هزینه سفر از گره i پیش از حذف s_k و $f_i'(q)$ هزینه سفر از گره i تا انتهای تور پس از حذف s_k میباشد. $f_j(q)$ هزینه سفر از گره j پیش از درج s_k و $f_j''(q)$ مقدار هزینه سفر از گره j پس از درج s_k میباشد. در orOptTSP هزینه هر جابجایی از رابطه زیر بدست می آید:

$$d_{i,i+k+1} + d_{j,i+1} + d_{i+k,j+1} - d_{i,i+1} - d_{i+k,i+k+1} - d_{j,j+1} \quad (5)$$

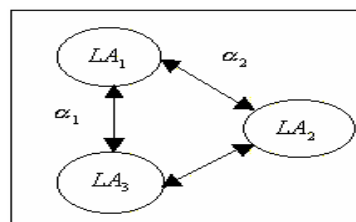
که $d_{i,j}$ فاصله گره های i و j میباشد. در شکل 3 s_k و

ب- پاسخ نامطلوب $p_i(n+1) = (1-b)p_i(n)$

$$p_j(n+1) = \frac{b}{r-1} + (1-b)p_j(n) \quad \forall j \quad j \neq i$$

در روابط فوق، پارامتر پاداش و a پارامتر پاداش و b پارامتر جریمه می باشد. با توجه به مقادیر a و b سه حالت را می توان در نظر گرفت. زمانی که a و b با هم برابر باشند، الگوریتم L_{RP} می نامیم. زمانی که b از a خیلی کوچکتر باشد، الگوریتم را L_{REP} می نامیم. زمانی که b مساوی صفر باشد، الگوریتم را L_{RI} می نامیم. برای مطالعه بیشتر در باره اتوماتاهای یادگیر می توان به [6][7][8][9] مراجعه کرد.

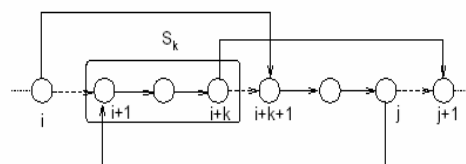
اتوماتای یادگیر توزیع شده (DLA)، شبکه ای از اتوماتاهای یادگیر است که برای حل یک مسئله با یکدیگر همکاری می نمایند [2]. تعداد اقدامهای یک اتوماتای یادگیر در DLA برابر تعداد اتوماتاهای متصل به این اتوماتای یادگیر می باشد. انتخاب یک اقدام توسط یک اتوماتا در شبکه، اتوماتای متناظر با این اقدام را فعال می سازد. بعنوان مثال در شکل ۲ اقدام α_2 توسط LA_1 ، اتوماتا یادگیر LA_3 را فعال خواهد کرد. اتوماتای یادگیر فعال شده (LA_3) سپس یکی از اقدامهای خود را انتخاب می کند که در نتیجه آن یکی از اتوماتاهای متصل به آن اتوماتا که متناظر با اقدام انتخاب شده می باشد فعال می شود. در هر زمان فقط یک اتوماتا در شبکه فعال میباشد. DLA را میتوان توسط گراف $DLA = (V, E)$ که $V = \{LA_1, LA_2, \dots, LA_n\}$ مجموعه اتوماتای یادگیر و n تعداد اتوماتاها در DLA و $E \subset V \times V$ مجموعه لبه های گراف می باشد، تعریف کرد. زمانی فعال خواهد شد که اقدام j اتوماتون LA_i انتخاب شود. تعداد اقدامهای اتوماتا LA_k ($k = 1, 2, \dots, n$) برابر درجه ی خروجی آن گره می باشد. برای اطلاعات بیشتر میتوان به [8][9] و [21] مراجعه نمود.

شکل ۲- اتوماتای یادگیر توزیع شده (DLA) با ۳ اتوماتا یادگیر

محل درج آن مشخص شده است.

می گردد.

شکل 3: نحوه عمل تابع orOpt. در این شکل S_k با $k=3$ و محل بعدی آن مشخص شده است.

مرحله ۳: دو نقطه i و j در تور بدست آمده بصورت تصادفی انتخاب می گردد. سپس در تور جاری دنباله ای از گره بین دو گره i و j انتخاب شده و توسط DLA مجدداً یک دنباله جدید از این گره ها ایجاد می شود و جایگزین دنباله قبلی (دنباله ای از گره های بین i و j) می شود. ایجاد دنباله جدید بدین صورت است که ابتدا گره i فعال شده و اعمال مجاز برای آن انتخاب یکی از گره های بین i تا $j+1$ می باشد. با انتخاب یکی از این گره ها اتوماتای یادگیر متناظر با گره انتخاب شده فعال می شود و تمام اعمال در اتوماتاهای دیگر که منجر به انتخاب این گره گردد غیر فعال می شود. سپس اتوماتای یادگیر متناظر با این گره نیز یکی از اعمال خود را انتخاب می کند. انتخاب یک عمل و فعال شدن گره بعدی ادامه پیدا می کند تا گره j انتخاب شود و با انتخاب شدن گره j ایجاد دنباله مجدد بین i و j توسط DLA تکمیل می شود. چنانچه تور حاصل از این تغییر بهتر از تور فعلی باشد، آن تور جایگزین تور فعلی می شود و اتوماتاهای مربوط به گره های بین دو نقطه انتخاب شده، پاداش دریافت می کنند.

مرحله ۴:

شبه کد الگوریتم پیشنهادی در شکل ۴ آورده شده است.

۵-

جهت ارزیابی این الگوریتم از سه نمونه مسئله استفاده شده است. یک مسئله با ۲۰ مشتری و دو مسئله با ۵۰ مشتری. مسئله اول جهت ارزیابی الگوریتم با تعداد گره های پایین طراحی شده است و دو نمونه مسئله جهت ارزیابی الگوریتم در تعداد گره های بالا مورد استفاده قرار گرفته است که در [5] معرفی شده است (نمونه ۲: rcn050.f04.d50.r50.s05551 و نمونه ۳: rcn050.f04.d50.r50.s05552). استفاده می شود. برای ارزیابی عملکرد الگوریتم ها از هزینه متوسط تور استفاده شده است. در ادامه نمودارهای شبیه سازی ها آورده شده است. الگوریتم پیشنهادی در این مقاله DLA-ILS نامیده می شود و الگوریتم پیشنهادی ارائه شده در [3] با DLA-VRP نشان داده می شود.

الگوریتم پیشنهادی با ترکیب DLA و ILS حاصل می شود. در الگوریتم ILS ابتدا یک تور اولیه بدست می آید سپس با استفاده از یک الگوریتم جستجوی محلی به بهبود جواب بدست آمده می پردازد. سپس تور بدست آمده با استفاده از روش 2-exchange تغییر داده می شود، چنانچه با این تغییر تور بهتری حاصل گردد، این تور جایگزین تور قبلی می شود. استفاده از جستجوی محلی و سپس اعمال 2-exchange تا حصول شرایط خاتمه الگوریتم ادامه پیدا می کند. در الگوریتم ILS تابع 2-exchange بدین صورت عمل می کند که بصورت تصادفی دو گره i و j را از تور را انتخاب می کند سپس مسیر بین i تا j را معکوس می کند. در الگوریتم پیشنهادی به جای استفاده از 2-exchange از DLA برای جابجای گره های بین i و j استفاده می شود. مراحل اجرای الگوریتم به شرح زیر می باشد:

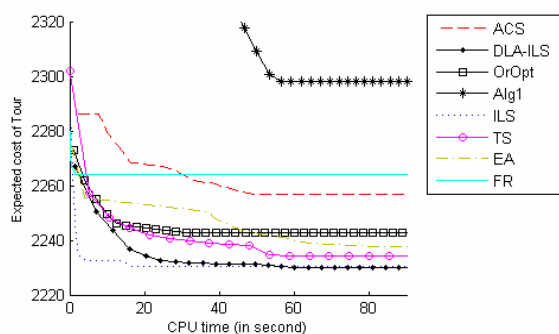
مرحله ۱: یک شبکه از اتوماتاهای یادگیر متناظر با گراف مسئله ایجاد میشود. هر یک از اتوماتاهای یادگیر از الگوریتم یادگیری L_R-I استفاده میکند. اقدامهای هر اتوماتای یادگیر، یالهای خروجی از گره متناظر با آن اتوماتای یادگیر می باشد. بردار احتمال و اعمال اتوماتای یادگیر A_j به ترتیب

$$\alpha^j = \{\alpha_1^j, \alpha_2^j, \dots, \alpha_{r_j}^j\} \quad p^j = (p_1^j, p_2^j, \dots, p_{r_j}^j)$$

می باشد. مقدار اولیه اعضای این بردار برابر و مساوی $1/r_j$ در نظر گرفته میشود که r_j تعداد اعمال اتوماتای یادگیر A_j میباشد. سپس یک تور اولیه که دنباله ای از گره ها می باشد، ایجاد می شود.

مرحله ۲: الگوریتم orOpt، با جستجو در همسایگی تور بدست آمده سعی میکند که تور بهتری را پیدا کند. در صورت پیدا شدن تور بهتر، آن تور جایگزین تور جاری

های بالا در مقایسه با الگوریتمهای موجود نتایج بهتری را تولید کرده است.

نمودار ۱ (متوسط هزینه تور حاصل از اجرای الگوریتمها برای مسأله ۳

[1] M. R. Meybodi and H. Beigy, "Solving Stochastic Shortest Path Problem Using Distributed Learning Automata", Proceedings 6th Annual CSI Computer Conference, University of Isfahan, Computer Engineering Department, 2001.

[2] H. Beigy and M. R. Meybodi, "A New Distributed Learning Automata for Solving Stochastic Shortest Path Problem", *Proceedings of the Sixth International Joint Conference on Information Science*, Durham, USA, pp. 339-343, 2002.

[3] A. Ghorbani and M. R. Meybodi, "Utilizing Distributed Learning Automata to Solve Vehicle Routing Problem with Stochastic Demands", Technical Report, Computer Engineering Department, Amirkabir University, Tehran, Iran, 2007.

[4] M. Alipour and M. R. Meybodi, "A Distributed Learning Automata Based Algorithm for Solving Shortest Path Problem", Technical Report, Computer Engineering Department, Amirkabir University, Tehran, Iran, 2003.

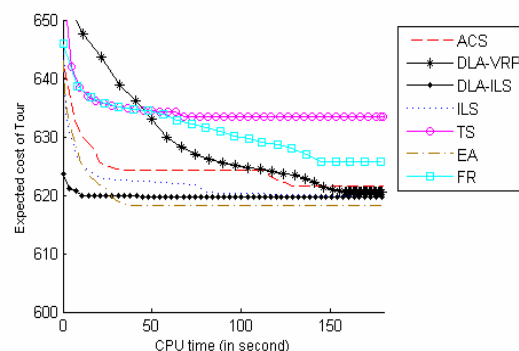
[5] L. Bianchi, M. Birattari, M. Chiarandini, M. Manfrin, M. Mastrolilli, L. Paquete, O. Rossi-Doria, and T. Schiavinotto, "Metaheuristics for the Vehicle Routing Problem with Stochastic Demands", *Lecture Notes in Computer Science*, vol. 3242, pp. 450-460, Springer-Verlag, Heidelberg, Germany, 2004.

[6] K. S. Narendra and K. S. Thathachar, *Learning Automata: An Introduction*, New York: Prentice-Hall, 1989.

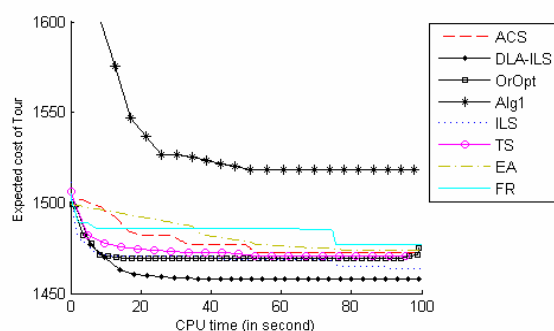
[7] S. Lakshmivarahan, *Learning Algorithms: Theory and Applications*, New York: Springer-Verlag, 1981.

[8] M. R. Meybodi and S. Lakshmivarahan, "On a Class of Learning Algorithms which have Symmetric

الگوریتم پیشنهادی در نمونه اول از تمامی الگوریتم مورد آزمایش بجز الگوریتمهای تکاملی نتایج بهتری را داشته است و برای دو نمونه ۲ و ۳ نتایج بهتری را نسبت به تمام الگوریتمهای آزمایش شده تولید کرده است. الگوریتم DLA-VRP در نمونههای با تعداد گرههای پایین نتایج بهتری را نسبت به الگوریتمهای کلونی مورچهها، جستجوی تابو و FR دارد و در نمونههای با تعداد گرههای بالا کارایی الگوریتم DLA-VRP کاهش مییابد. همچنان که مشاهده می شود الگوریتم پیشنهادی در این مقاله در تمام آزمایشهای صورت گرفته از کارایی مناسبی برخوردار است. با توجه به نمودارها مشاهده می شود که در زمانهای ابتدایی الگوریتمهای موجود جوابهای بهتری را تولید کرده اند ولی پس از مدت کوتاهی که یادگیری توسط اتوماتای یادگیر حاصل می شود، الگوریتم پیشنهادی جوابهای بهتری را تولید می کند.

نمودار ۲ (متوسط هزینه تور حاصل از اجرای الگوریتمها برای مسأله ۱

نمودار ۳ (متوسط هزینه تور حاصل از اجرای الگوریتمها برای مسأله ۲

-۶-

در این مقاله یک الگوریتم تقریبی مبتنی بر اتوماتای یادگیر توزیع شده برای حل مسأله مسیریابی وسیله نقلیه با درخواستهای احتمالی پیشنهاد گردید. نتایج آزمایشها نشان داد که الگوریتمهای پیشنهادی در نمونه مسائل با تعداد گره

Procedure DLA- ILS

```

begin
  Construct the DLA = (V, E) from graph G as a
  network of LA
  Initialize the probability vector of each automaton
  Generate  $s$  as a initialSolution
  repeat
     $s \leftarrow \text{orOpt}(s)$ 

    // a solution is a sequence of nodes (customers)
    select  $i$  and  $j$  randomly from tour  $s$ ; //  $i < j$ 

    // perturb nodes between  $i$  and  $j$  using DLA
    // in a given tour  $s$ 
     $s1 \leftarrow \text{perturbTourUsingDLA}(s, i, j)$ ;

    if( cost of  $s1 < \text{cost of } s$  ) then
      reward all LA between  $i$  and  $j$  in tour  $s1$ ;
       $s \leftarrow s1$ ;
    end if
  until termination condition not met
end DLA- ILS

```

شکل ۴- شبه کد الگوریتم DLA-ILS

¹ Vehicle Routing Problem with Stochastic Demands (VRPSD)

² Preventive Restocking

³ Ant Colony Optimization

⁴ Tabu Search

⁵ Simulated Annealing

⁶ Randomized Farthest Insertion

⁷ Bertsimas

⁸ Cyclic Heuristic

⁹ Yang

¹⁰ Stationary

¹¹ Non-Stationary

¹² Variable Learning Automata

¹³ Linear Reward Penalty

¹⁴ Linear Reward Epsilon Penalty

¹⁵ Linear Reward Inaction

¹⁶ Distributed Learning Automata

Behavior under Success and Failure", *Lecture Notes in Statistics*, Berlin: Springer-Verlag, pp. 145-155. 1984.

[9] P. Mars, J. R. Chen and R. Nambir, *Learning Algorithms: Theory and Applications in Signal Processing, Control, and Communication*. CRC Press Inc., 1996.

[10] P. M. Thompson and H. N. Psaraftis. "Cyclic Transfer Algorithms for the Multivehicle Routing and Scheduling Problems", *Operations Research* Vol. 41, pp. 935-946, 1993.

[11] A. Van Breedam, An Analysis of the Behavior of Heuristics for the Vehicle Routing Problem for a Selection of Problems with Vehicle-Related, Customer-Related, and Time-Related Constraints, Ph.D. Dissertation, University of Antwerp. 1994.

[12] M. L. Fisher and R. Jaikumar, "A Generalized Assignment Heuristic for Vehicle Routing", *Networks*, No. 11, pp. 109-124, 1981.

[13] D. M. Ryan, C. Hjorring and F. Glover, "Extensions of the Petal Method for Vehicle Routing", *Journal of the Operational Research Society*, Vol. 44, pp. 289-296, 1993.

[14] J. Renaud and F. F. Boctor, "A Sweep-Based Algorithm for the Fleet Size and Mix Vehicle Routing Problem", *European Journal of Operational Research*, Vol. 140, pp. 618-628, 2002.

[15] É. D. Taillard. "Parallel Iterative Search Methods for Vehicle Routing Problems", *Networks*, No. 23, pp. 661-673, 1993.

[16] J. Kelly and J. P. Xu., "A Network Flow-Based Tabu Search Heuristic for the Vehicle Routing Problem", *Transportation Science*, No. 30, pp. 379-393, 1996.

[17] I. Or, *Traveling Salesman-type Combinatorial Problems and Their Relation to the Logistics of Blood Banking*, PhD Thesis, Northwestern University, Evanston, IL, 1976.

[18] W. Yang, K. Mathur, and R. H. Ballou, "Stochastic Vehicle Routing Problem with Restocking", *Transportation Science*, Vol. 34, No. 1, pp. 99-112, 2000.

[19] D. J. Bertimas, P. Chervi, and M. Peterson, "Computational Approaches to Stochastic Vehicle Routing Problems", *Transportation Science*, Vol. 29, No. 4, pp. 342-352, 1995.

[20] A. Kenyon and D. P. Morton, "A Survey on Stochastic Location and Routing Problems", *Central European Journal of Operations Research*, Vol. 9, pp. 277-328, 2002.

[21] H. Beigy and M. R. Meybodi, "Utilizing Distributed Learning Automata to Solve Stochastic Shortest Path Problem", *International Journal of Uncertainty, Fuzziness and Knowledge-based Systems*, Vol. 14 No. 5 pp. 591-615, 2006.